

Medische ethiek blinde vlek in cda

door *Theo Boer*

De auteur is universitair docent ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) te Utrecht.

Als academicus word je geacht om je actief en effectief in internationale netwerken te engageren. Dat is geen straf: internationale contacten zijn vaak de krenten in je pap. Je komt in andere landschappen en steden; de mensen die je ontmoet bieden je een frisse kijk op je eigen besognes. Meestal heb je met internationale partners, anders dan met sommige nationale, geen concurrentie- of zeggenschapsverhouding. Veel praten, met de benen op tafel soms, leidt tot groter begrip en bevordert de morele waarheidsvinding.

Als het daarbij gaat over euthanasie, hulp bij zelfdoding en andere medisch-ethische dilemma's, ervaar je als Nederlander een cultuurshock. Ik ben lid van een regionale toetsingscommissie euthanasie, en samen met collega's in vier andere commissies buigen we ons over een nog altijd stijgend aantal meldingen. Een van onze doelen is het verder ontwikkelen van jurisprudentie bij de beoordeling van wat 'ondraaglijk' is – of het nu lijden op basis van terminale kanker is, psychisch lijden, of lijden aan de ouderdom. We zijn daar in Nederland niet over uitgesproken. 'Uit vrije wil' bepleit een wettelijk vastgelegd recht op een zachte dood voor elke 70-plusser, artsengorganisatie KNMG wil 'lijden aan het leven' het liefst onder de hui-

dige euthanasiewet onderbrengen. Het veld is in Nederland volop in beweging.

Het buitenland is op dit terrein beduidend kalmer. Vijftien jaar geleden beschouwde Nederland zich als een voorloper; inmiddels heeft alleen België (in de praktijk vooral Vlaanderen) ons voorbeeld gevolgd. De Zwitsers, met hun liberale zelfdodingspraktijk, overwegen om de grenzen voor buitenlanders dicht te gooien en blijven tegen euthanasie – een patiënt moet het immers wel zelf doen. Hoewel Nederland met regelmaat delegaties uit Canada, Frankrijk of Zweden op bezoek krijgt, zijn wij in plaats van pioniers toch vooral *loners* gebleken. Buitenlandse gesprekspartners, ook kerkelijke, tonen begrip voor de Nederlandse weg, maar naarmate het daarbij gaat over patiënten met een langere levensverwachting en met meer problemen van existentiële aard, wordt dat begrip dunner en krijgt onbegrip de overhand.

Enkele jaren terug debatteerde ik in München met SPD-minister Zypries van Justitie. Ik, die in eigen land niet als *euthanasiefreudig* bekendsta maar in München een lans brak voor de Nederlandse wet, werd door haar de oren gewassen: 'Waar bent u in Nederland heen op weg?' Van socialisten tot conservatieven en van groenen tot liberalen: buitenlanders houden er massaal een euthanasiestandpunt op na dat je in Nederland alleen nog bij de ChristenUnie, de SGP en delen van de SP aantreft.

* * *

En waar is het cda in de euthanasiediscus-

sie? In het verkiezingsprogram uit 2010, *Slagvaardig samen*, wordt over de huidige euthanasiepraktijk niets gezegd. Dat kan zijn – de wet is immers een feit. Maar over het voltooid leven wordt slechts opgemerkt dat het hier gaat om complexe vragen en om belangrijke waarden zonder dat het program ook maar in de buurt komt vaneen standpunt. Het CDA

hééft ook goede redenen om minder geprofileerd te zijn dan zijn rechtsbuitens; ‘brede volkspartij met veel visies’, ‘geen theocratie’, ‘moeilijke vragen zonder pasklare antwoorden’, ‘geen voldongen feiten willen terugdraaien’, ‘we zijn al zo lang geassocieerd met het belerende vingertje’. Maar te midden van een zich stormachtig ontwikkelende discussie over het recht op een zelfgekozen levens-einde voor élke oudere begint het gebrek aan een eigen CDA-geluid inmiddels echt op te vallen. Zó bang zijn wij om in de hoek van de scherpslijpers te belanden, dat we op het terrein van de medische ethiek dreigen te stikken in een ideologisch vacuüm. Dat is jammer. Dat je op dit terrein compromissen moet sluiten staat buiten kijf; maar je kunt je tegenstander pas de hand reiken als je zelf een standpunt hebt.

Wat is dan dat CDA-standpunt? Onlosmakelijk verbonden met de religieuze inspiratie van de partij is de overtuiging dat het leven gegeven is. (Veel seculiere mensen hebben overigens een soortgelijke overtuiging, maar

Leven is gave én opgave

dan omschreven in andere termen.) Het leven is iets wat je toevalt, waar je jezelf in aantreft; zoals niemand van ons inspraak heeft gehad bij de bepaling van zijn geslacht, nationaliteit, huidskleur of de identiteit van zijn ouders, heeft ook niemand erom gevraagd om te leven. Leven is gave én opgave. Autonomie, zei ook Kant al, beweegt zich *binnen* de gegevenheid van

het leven, maar stelt die gegevenheid zelf niet ter discussie. ‘Lééf!’ is net zo’n categorische norm als ‘Wees goed voor anderen!’ Je kunt het leuk vinden of niet, maar daartoe ben je op aarde. Ook in moeilijke tijden. Want er komt de overtuiging bij dat het menselijk leven respect verdient in al zijn fasen en in weerwil van zijn mankementen.

Rigoreus? Niet per se. Over de toepassing van die waarden in de praktijk kun je immers van mening verschillen: zijn er vormen van lijden die met het leven onverenigbaar zijn? Welke uitzonderingen zijn er op de plicht om het leven te beschermen? Welke wet is het verstandigst gezien de grote pluraliteit aan visies, ook binnen het CDA? Ik kan mij goed voorstellen dat menigeen bang is voor prekerigheid op dit punt. Maar over het uitgangspunt hoeft geen onenigheid te zijn; achting voor het leven is een van de kroonjuwelen van de christendemocratie. We kunnen het leven geen slechtere dienst bewijzen dan door over zaken van leven en dood te blijven zwijgen.